

OPEX

www.opex.ir

mail@opex.ir

اظهار نظر در خصوص "ممنوعیت حمل فرآورده ها و مشتقات نفتی با استفاده از فلکسی تانک"

(ویرایش اول)

شناسنامه گزارش:

تهیه شده در واحد پژوهش اتحادیه صادرکنندگان فرآورده های نفت، گاز و پتروشیمی ایران

تهیه و تدوین: دنیا پناهی لادانی، رضا زمانی

همکاران: هیئت رئیسه کمیسیون فرآورده های روغنی

ناظر: احمد معروفخانی، فریدون اسعدی و هادی ابراهیمی

تاریخ انتشار: شهریور ۱۴۰۲

انبار نظر در خصوص "ممنوعیت عمل فرآورده‌ها و مشتقات نفتی با استفاده از فلکسی تانک"

مقدمه

صادرات فرآورده‌ها و مشتقات نفتی یکی از مهم‌ترین مزیت‌های اقتصاد ایران به شمار می‌رود. اما این مزیت به دلیل یارانه‌ای بودن برخی فرآورده‌های نفتی و سوء استفاده‌هایی که بعضاً توسط برخی انجام می‌شود دچار فراز و فرودهای زیادی می‌شود. این فرصت‌طلبی و سوء استفاده را بدون اصلاح رویکردهای کلان حاکمیت در مورد برخی سیاست‌ها نظیر حذف یارانه از بخش انرژی و اصلاح قیمت حامله‌ای انرژی نمی‌توان برطرف کرد. یکی از دلایل اصلی این بلاتکلیفی که بخش خصوصی هم از این رویکرد متضرر می‌شود این است که دولت‌ها به دلیل منافع زودگذر سیاسی نمی‌خواهند ریسک مربوط به عدم محبوبیت و از دست دادن رأی مردم و دادن یک سری امتیازات به برخی صنایع از جمله صنایع انرژی بر و خودروسازان چنین اقدامی را اتخاذ کنند.

در چنین فضایی از سیاست‌گذاری که به ائتلاف منابع انرژی کشور و ناکارآمدی آن منتهی شده است، برخی دستگاه‌های اجرایی، حاکمیتی و نظارتی برای این که بتوانند این مشکل را مرتفع کنند و با انگیزه اصلاح و بهبود وضعیت، تصمیماتی را اتخاذ می‌کنند که به مثابه "پاک کردن صورت مسئله است و نه حل دقیق آن". اقدام سازمان ملی استاندارد در تنظیم و تدوین "دستورالعمل نمونه‌برداری از فرآورده‌ها و مشتقات نفتی برای تعیین ماهیت و کدگذاری" که در تاریخ ۱۴۰۱/۱۲/۱۰ تصویب شده است در همین راستا تلقی می‌شود که در ادامه توضیحات آن تقدیم می‌شود.

۱- بیان مسئله

همان‌طور که در بخش مقدمه به صورت کوتاه اشاره شده است، "دستورالعمل نمونه‌برداری از فرآورده‌ها و مشتقات نفتی برای تعیین ماهیت و کدگذاری" در ۲۲ صفحه و به همراه ۷ پیوست در اسفندماه سال ۱۴۰۱ با مشارکت دستگاه‌های مربوطه و با محوریت سازمان ملی استاندارد تدوین و ابلاغ شده است که در جلسات مربوط به این موضوع نماینده بخش خصوصی و اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران حضور نداشته است. این در حالی است که قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ و بخشنامه به شماره ۱۳۱۹۳۲ مورخ ۱۴۰۰/۱۰/۲۵ دولت، نهادها و دستگاه‌های مربوطه را به دریافت نظرات بخش خصوصی در تدوین و تنظیم آیین‌نامه‌ها و ضوابط و مقررات ملزم کرده است.

با توجه به مفاد مندرج در بند ۶-۴-۷ با عنوان "روشن نمونه‌برداری از فلکسی" در دستورالعمل مذکور، ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز در تاریخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۹ ابلاغیه‌ای را با عنوان "ممنوعیت حمل فرآورده‌ها و مشتقات نفتی با استفاده از فلکسی تانک" به شماره ۰۲/۲۰۱۴۳۴/ص تصویب کرد. متن ابلاغیه به شرح ذیل است:

"با توجه به عدم امکان نمونه‌برداری استاندارد، از تاریخ ۱۴۰۲/۰۶/۱۸ حمل و صادرات فرآورده‌های نفتی (اعم از هیدروکربن‌ها، روغن‌های روان کننده و ...) توسط فلکسی تانک مجاز نمی باشد.

تبصره: با توجه به اینکه روش‌های دیگر مثل حمل با تانکر و بشکه نیز برای حمل انواع روغن و روان کننده‌ها وجود دارد و در حال حاضر نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد لذا این تصمیم محدودیتی در حمل و صادرات ایجاد نخواهد کرد."

این ابلاغیه باعث شد که تولیدکنندگان و صادرکنندگان فرآورده‌ها و مشتقات نفتی که از این ابزار کم هزینه در مقایسه با روش‌ها و ابزارهای دیگر بیش از دو دهه برای صادرات استفاده می‌کردند از دسترس آنها خارج شود و روشی را که عمدتاً مورد استقبال خریدار و کشور مبدأ صادرات فرآورده‌ها و مشتقات نفتی ایران و از منظر محیط زیست و کنوانسیون‌های جهانی منسوخ است به تولیدکنندگان و صادرکنندگان ایرانی تحمیل شود. دلیل این که چرا این تصمیم اتخاذ شد نیز سوء استفاده‌هایی است که توسط برخی افراد فرصت طلب و سودجو با استفاده از فلکسی تانک‌های دوجداره با دو شیر خروجی اقدام به قاچاق فرآورده و مواد یارانه‌ای نمودند، است. اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران معتقد است که ضمن برخورد با این دسته از افراد، برای حل مشکل باید راهکار اساسی اندیشید و تا نگرانی حاکمیت از چنین سوء استفاده‌ها و فرصت طلبی‌ها برطرف شود. با همین رویکرد پیشنهادات این تشکل نیز در انتها ارائه خواهد شد.

۲- فلکسی تانک یا فلکسی بگ و انواع آن^۱

فلکسی تانک یا فلکسی بگ نوعی کیسه محکم و ضخیم است که برای حمل مایعات در انواع واگن‌ها (حتی کفی و مسطح)، انواع کامیون‌ها و کانتینر (مایعات غیرخورنده و غیرخطرناک) استفاده می‌شوند. فلکسی یک کانتینر ۲۰ فوت استاندارد را به یک وسیله حمل مؤثر مایعات فله تبدیل می‌کند. فلکسی‌های استاندارد از پلی‌اتیلن و پروپیلن ساخته شده‌اند. ظرفیت آن‌ها می‌تواند بین ۱۶ هزار لیتر تا ۲۴ هزار لیتر باشد. حداکثر دمای قابل تحمل در فلکسی تانک ۷۰+ و حداقل دمای قابل تحمل ۵۰- درجه سانتی‌گراد می‌باشد از جمله محمولاتی که توسط فلکسی تانک بارگیری و ارسال می‌گردند: مواد شیمیایی، محصولات پتروشیمی، روغن پایه (Base Oil)، افزودنی‌های روغن، روغن گریس، نفت، محصولات صنعتی، مواد غذایی و ... است.

^۱ تجهیزات حمل مایعات به صورت فله را فلکسی تانک اطلاق می‌کنند. از فلکسی تانک از دهه ۱۹۷۰ برای انتقال مایع به استرالیا و آفریقا استفاده و متداول شد.

فلکسی تانک‌ها بر اساس تعداد شیر تخلیه و بارگیری و محل آن به ۳ دسته تقسیم می‌شود:

- فلکسی تانک تک شیر با شیر بارگیری و تخلیه از بالا
 - فلکسی تانک تک شیر با شیر بارگیری و تخلیه از پایین
 - فلکسی تانک دو شیر با یک شیر بارگیری از بالا و یک شیر تخلیه از پایین
- لازم به ذکر است، در هنگام بارگیری فلکسی تانک باید به نکات متعددی توجه گردد، از جمله:
- سطح داخلی کانتینر یا واگن باید فارغ از زنگ‌زدگی، صدمه فیزیکی، میخ، شیشه یا لبه‌های برنده باشد.
 - سطح داخلی کانتینر، وسیله حمل یا واگن باید با کاغذ موجدار یا مقوا پوشانده شود.

فلکسی تانک‌ها بر اساس کاربرد و نوع بهره برداری به موارد متعددی از جمله طراحی شده برای انواع واگن‌های باری (مسقف، مسطح و لبه‌دار) و عمده کامیون‌ها و باربرها تقسیم می‌شوند.^۲

۱-۲ مزایای فلکسی تانک

فلکسی تانک مزیت‌های بسیار زیادی برای صادرات فرآورده‌های نفتی دارد و مهم‌ترین آنها این است که در برابر آلودگی محموله مایع، محافظت مناسبی را ارائه می‌دهند. مخازن ذخیره‌سازی فلکسی تانک، تأثیر به‌سزایی در به صرفه‌تر بودن و کارآمدی فرآیند حمل مایعات همچنین صرفه‌جویی در هزینه حمل‌ونقل، هزینه نظافت و کاهش اثرات زیست محیطی دارند چراکه بسته به نوع آن ممکن است یک بار مصرف یا چند بار مصرف باشند. لذا با توجه به اینکه حمل محموله با بشکه، قیمت بسته‌بندی بالا، هزینه بالای نیروی انسانی، زمان جایگذاری طولانی، اشغال فضای زیاد و آلودگی محیط زیست را به دنبال دارد، بنابراین فلکسی‌ها جایگزین بهتری نسبت به انواع مخازن ذخیره‌سازی مانند بشکه‌ها برای حمل دارا می‌باشند. فلکسی تانک در مقایسه با سایر روش‌های حمل‌ونقل از طریق کشتی بهترین روش است و خطر حمل‌ونقل موادهای خطرناک را کاهش می‌دهد؛ همچنین نصب سریع آن این قابلیت را برای این مدل جایجایی فرآورده و مشتقات نفتی به وجود آورده است تا بدون نیاز به دانش تخصصی بتوان عملیات حمل‌ونقل را انجام داد.

در پایان اشاره می‌شود که نیاز به گسترش و توسعه حمل‌ونقل محمولات مایع سبب پیدایش مخازن حمل خاصی چون فلکسی تانک‌ها شده است. مزایای فلکسی تانک‌ها در صنعت بازرگانی خارجی و حمل‌ونقل بین‌الملل به حدی است که تجارت خارجی را بدون آن‌ها نمی‌توان متصور شد.

^۲ آشنایی با مفاهیم و قوانین تخلیه، بارگیری و باربندی، مرکز توسعه، آموزش و فناوری راه آهن جمهوری اسلامی ایران سال ۱۴۰۱

مقایسه بین فلکسی تانک و بشکه در حمل فرآورده و مشتقات نفتی در یک کانتینر ۲۰ فوتی

بشکه	فلکسی تانک	شرح
۸۵	۱	تعداد واحدها
۲۰۷ لیتر	۲۳،۰۰۰ لیتر	هرواحد
۲ ساعت	۱ ساعت	زمان بارگیری
۳ ساعت	۳۰ دقیقه	زمان جایگذاری

Source: petrotoloejam.blogfa.com/category/40

۳- اظهار نظر درباره ممنوعیت حمل فرآورده‌ها و مشتقات نفتی با استفاده از فلکسی تانک و اثرات این ابلاغیه

با توجه به مواد (۲) و (۳) قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ تمامی وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها، موسسات، شرکت‌های دولتی، نهادهای انقلاب اسلامی، استانداری‌ها و سایر دستگاه‌های اجرایی را مکلف شده‌اند تا نظرات بخش خصوصی را پیش از اتخاذ هرگونه تصمیمی دریافت کنند. علاوه بر قانون مصوب مجلس شورای اسلامی، پیرو بخشنامه شماره ۱۳۱۹۳۲ معاونت محترم حقوقی رئیس جمهوری مورخ ۱۴۰۰/۱۰/۲۵ نیز این موضوع به تمامی دستگاه‌های اجرایی ابلاغ شده است و تمامی نهادها مکلف شدند تا در تدوین یا اصلاح مقررات و رویه‌های اجرایی مرتبط با کسب و کار، نظر اتاق‌ها و سایر تشکل‌های اقتصادی ذی‌ربط را دریافت و مورد توجه قرار دهند و از نماینده آن‌ها برای حضور در جلسات دعوت کند. متأسفانه در تنظیم "دستورالعمل نمونه‌برداری از فرآورده‌ها و مشتقات نفتی برای تعیین ماهیت و کدگذاری" و تدوین ابلاغیه شماره ۰۲/۲۰۱۴۳۴/ص مورخ ۱۴۰۲/۰۵/۲۹ از این تشکل نه تنها هیچ دعوتی بعمل نیامده است بلکه نسبت به درخواست دریافت نظرات به صورت رسمی نیز اقدامی بعمل نیامده است. این رویکرد جای تأمل و بازنگری جدی دارد. انتظار بخش خصوصی این است که دستگاه‌های اجرایی و نهادهای حاکم در کشور در اجرای قانون و مصوبات و ابلاغیه‌های دولت اهتمام جدی داشته باشند و اینگونه به قانون و مقررات دولت خدشه وارد نکنند.

خاطر نشان می‌سازد، در نامه ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز عنوان شده است که "امکان نمونه‌برداری مطابق استانداردهای موجود و رویه‌های نمونه‌برداری ابلاغی از سوی سازمان ملی استاندارد ایران وجود ندارد". این در حالی است که صادرات با استفاده از این ابزار، حدود ۲۰ سال در کشور مسبوق به سابقه است. ضمن این که از استفاده از این روش برای حمل و صادرات فرآورده روشی متداول و متعارف در تمام دنیا محسوب می‌شود. نکته بسیار مهم این است که در بسیاری از کشورهای دنیا با هدف کاهش اثرات زیست محیطی، حمل و نقل با بشکه علی‌الخصوص بشکه‌های کارکرده منسوخ و ممنوع

شده و از پذیرش این نوع بسته‌بندی در بنادر و مبادی گمرک و بنادرشان ممنوع گردید. از طرفی حمل فرآورده با استفاده از فلکسی تانک با توجه به هزینه پائینی که دارد به عنوان شاخص‌ترین و کم هزینه‌ترین روش برای حمل فرآورده‌های نفتی در دنیا محسوب می‌شود در نتیجه ممنوعیت آن در ایران به بهای ازدست‌رفتن بازارهای هدف صادراتی کشور و نهایتاً موجب تسهیل مسیر رقابتی خارجی و تصاحب بازار توسط آن‌ها خواهد شد. در واقع "دستورالعمل نمونه‌برداری از فرآورده‌ها و مشتقات نفتی برای تعیین ماهیت و کدگذاری" سازمان ملی استاندارد و متعاقب آن ابلاغیه مورخ ۲۹ مردادماه ۱۴۰۲ ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز گامی عملی برای حذف بازارهای صادراتی برخی فرآورده‌ها و مشتقات نفتی است که بخش خصوصی و برخی شرکت‌های غیر خصوصی و شبه دولتی برای تصاحب بازار در طی سالیان متمادی تلاش‌ها و برنامه‌ریزی‌های بسیار زیادی را انجام دادند و یک شبه با این بخشنامه و دستورالعمل آنها را از دست خواهند داد.

بررسی‌های بعمل آمده گویای این واقعیت است که اگر از فلکسی تانک‌های استاندارد استفاده شود، نمونه‌برداری از محموله‌های موجود در آنها به سهولت امکان‌پذیر است. اما نکته بسیار مهم که منجر به نگرانی نهادهای حاکمیتی، امنیتی، نظامی و انتظامی شده است استفاده از فلکسی تانک‌های دوجداره دارای دو شیر خروجی است که ابزار قاچاق فرآورده‌های نفتی یارانه‌ای شدند. با توجه به جمیع توضیحات فوق تاکید می‌شود، این دو مبحث از هم تفکیک گردد. ابتدا باید مجموعه عوامل موثر بر قاچاق مورد بررسی تخصصی قرار گیرند سپس نسبت به جلوگیری از انحراف از قوانین سازوکاری را آماده کرد. چراکه نمی‌توان با منطقی نادرست استفاده از فلکسی تانک‌های استاندارد که به عنوان حمل امن و ارزان فرآورده‌ها و مشتقات نفتی در دنیا به شمار می‌روند را ممنوع و زمینه حذف صادرات را برای تولیدکنندگان و صادرکنندگان خوشنام رقم زد و بازاری را که این دسته سال‌ها برای تصاحب و به دست آوردن آن تلاش کردند و سرمایه‌گذاری نمودند در سالی که مقام معظم رهبری آن بنام "مه‌ار تورم و رشد تولید" مزین نمودند تقدیم رقابتی منطقه‌ای کرد و زمینه ارزآوری کشور را در شرایط نامناسب بازار ارز آسیب‌پذیر کرد.

این بخشنامه تولید و صادرات فرآورده‌ها و مشتقات نفتی مایع حدود ۱۵۰ شرکت با متوسط نیروی کار ۳۰ نفر شاغل را به صورت مستقیم و شرکت‌های حمل‌ونقلی که حدود ۵۰۰ نفر شاغل را در اختیار دارند، تهدید می‌کند. در مجموع طیف وسیعی از محصولات صادراتی ایران از جمله روغن‌های پایه تصفیه اول و تصفیه دوم، پارافین مایع، فورفورال، آیزوربسیکل، قیر، فرآورده‌های شیمیایی تولیدی شرکت‌های پالایشی و پتروشیمی کشور از قبیل انواع گلایکول‌ها سال‌ها است که در فلکسی تانک صادر می‌شوند را ممنوع کرده و این ممنوعیت قطعاً سبب بروز بحران شدید و اخلال در اشتغال و بازار صادراتی کشور، افزایش هزینه‌های تولید، توقف صادرات، ازدست‌رفتن بازارهای صادراتی، کاهش رقابت‌پذیری، کاهش درآمدهای ارزی و

تشدید ناترازی را در این بازار و ... در شرایط تحریم‌های بین‌المللی به دنبال خواهد داشت و در مجموع اجرای آن به خیل لشگر بیکاران در کشور اضافه خواهد کرد و مشکل قاچاق را هم مرتفع نخواهد کرد.

۴- جمع‌بندی و پیشنهادات

در حال حاضر به دلیل شرایط نامناسب بخش انرژی و ناتوانی و ناکامی در اصلاح مربوط به قیمت حامل‌های انرژی، برخی افراد فرصت طلب اقدام به قاچاق فرآورده‌های یارانه‌ای می‌کنند و پیشنهاد این تشکل این است که راه کشور برای برون رفت از این وضعیت اصلاح شیوه قیمت‌گذاری فرآورده‌ها و حامل‌های انرژی و به تناسب آن اصلاح برخی تعرفه‌های مربوط به کالاها و تجهیزات انرژی بر اعم از وسایل نقلیه و کالاهای مصرفی، واسطه‌ای و سرمایه‌ای است. این تصمیم را هم باید در سطوح بالای حاکمیت یکبار برای همیشه اتخاذ کند تا بساط این فرصت‌طلبی‌ها و سوءاستفاده‌ها برچیده شود.

با توجه به توضیحات مندرج در متن گزارش بخش خصوصی انتظار دارد تمامی قوا و دستگاه‌های حاکم در کشور به امر قانون علی‌الخصوص قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار و بخشنامه‌های دولت مبنی بر استفاده از نظرات بخش خصوصی واقعی پیش از ابلاغ آنها تمکین کنند. اتحادیه صادرکنندگان فرآورده‌های نفت، گاز و پتروشیمی ایران انتظار دارد در سالی که براساس فرمایش مقام معظم رهبری مزین به مهار تورم و رشد تولید است، اقدامی صورت نگیرد که به جلوگیری از رشد تولید و صادرات منجر شود و متأسفانه ابلاغیه ستاد برخلاف این شعار و نامگذاری محسوب می‌شود.

برای برطرف شدن نگرانی نهادهای مسئول ابتدا باید از واردات فلکسی‌های دو جداره غیراستاندارد و دارای دوشیر خروجی که منشأ سوء استفاده است جلوگیری بعمل آید. پیشنهاد دوم این است که برای برطرف شدن نگرانی‌های مربوط به تولیدکنندگان و صادرکنندگان و با هدف جلوگیری از حذف آنها از بازارهای صادراتی و برطرف شدن نگرانی نهادهای امنیتی و نظارتی و کنترل دقیق فرآیند صادرات، در دو بند مهم صادراتی کشور نظیر بنادر شهید رجایی و امام و در محوطه‌های گمرک جمهوری اسلامی ایران و سازمان بنادر مبادی و امکانی را تعبیه نمایند تا فلکسی‌هایی که با نظر مستقیم نهادهای ذی‌ربط در این مکان‌ها قرار گرفتند، محموله‌های صادراتی که فرآیند دقیق را زیر نظر نهادهای ذی‌ربط طی کردند در این مخازن بارگیری و به سمت مقاصد صادراتی حرکت کنند. بی‌شک بدون اصلاح دقیق رویه حاکم بر بخش انرژی و بخش‌های مرتبط، حذف استفاده از فلکسی تانک قاچاق فرآورده و مشتقات نفتی از بین نخواهد رفت و مصداق دقیق پاک کردن صورت مسئله است و نه حل آن و استمرار این ممنوعیت دقیقاً به معنای حذف صادرکنندگان و تولیدکنندگان با دست خودمان محسوب می‌شود. لذا برای برطرف کردن این نگرانی تا دیر نشده است، پیشنهاد می‌شود، ستاد محترم مبارزه با قاچاق کالا و ارز نسبت به کم‌لن‌یکن کردن این بخشنامه اقدام کند و در گام بعدی سازمان ملی استاندارد و ستاد با برگزاری جلسات کارشناسی و با حضور نماینده این تشکل نسبت به اجرای آن دستورالعمل و ابلاغیه اقدام نمایند.

About us

The section of oil, gas and petro-chemistry is the up-most and first industrial vantage of the country and the pivot of the Economy of Iran. Regarding the importance of this section and the need for coordinating and organizing the most active people in the field of production and exporting oil, gas, and petrochemical products, some forethoughtful and job- makers in the private section of the country decided to come together to fight against the threats by using the opportunity of mass intelligence and potentials.

2023 Iranian Oil, Gas and Petrochemical products exports' association All Rights Reserved.

OPEX Publications

Website: <http://www.opex.ir>

Contact information: <http://www.opex.ir/en/aboutus/contactus>